

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КРЕСЛЕННЯ

навчальних ігор у педагогічний процес сприятиме фаховій підготовці майбутніх учителів трудового навчання.

1. Вербицкий А.А. *Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: Метод. пособие.* – М.: Высш. шк., 1991. – 207 с.

2. Вієвська М., Красовська Л. Імітаційно-ігровий підхід у викладанні психолого-педагогічних дисциплін студентам педагогічних спеціальностей // *Вища школа.* – 2001. – № 2 – 3. – С. 47 – 59.

3. Грэм Р.Г., Грей К.Ф. *Руководство по операционным играм.* – М., 1977. – 98 с.

4. Полак Л. Ділова гра як спосіб організації пізнавальної діяльності // *Директор школи.* – 2003. – № 2. – С. 7 – 8.

5. Селевко Г.К. *Современные образовательные технологии: Учеб. пособие.* – М.: Народное образование, 2003. – 255 с.

6. Трайнев В.А. *Деловые игры в учебном процессе. Методология разработки и практика проведения.* – Изд. дом. Дашков и К: МАН ИПТ, 2002. – 360 с.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2008.

УДК 378.874

Надія Щетина, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри трудового навчання
Ольга Литвин, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри трудового навчання
*Глухівського державного педагогічного університету
імені Олександра Довженка*

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КРЕСЛЕННЯ

У статті розглядається питання застосування робочого зошита на друкованій основі як засобу активізації навчальної діяльності студентів при вивченні креслення.

Ключові слова: графічна робота, робочий зошит, завдання робочого зошита, система графічних завдань.

Постановка проблеми. Нові завдання, які ставить життя, зумовлюють необхідність якісних змін в управлінні всіма ланками системи освіти. Розробка концепцій вдосконалення освітнього процесу в сучасних умовах робить актуальними дослідження, пов'язані з проблемами управління навчально-пізнавальною діяльністю тих, хто навчається.

Сучасна педагогіка розглядає процес навчання як компонент цілісної системи, який може бути представлений сукупністю елементів (цілі, принципи, діяльність, зміст, результати). Він характеризується тим, що перебуває в постійному русі, розвитку, йому властивий перехід з одного стану в інший. Навчання здійснюється на основі педагогічного управління, яке є найважливішим системним регулятором, що підтримує режим функціонування і розвитку. За допомогою управління реалізується мета навчання, розкривається характер взаємодії елементів процесу навчання.

Креслення є тією основою, на якій формуються вміння оперувати графічною інформацією будь-

якого ступеня абстрагування, вміння сприймати і передавати інформацію загальноприйнятою в науці й техніці міжнародною графічною мовою, навички доцільного використання графічної мови у різних видах діяльності.

На жаль, з певних причин багато абітурієнтів, вступаючи на факультети вищих педагогічних закладів освіти України, де готують вчителів трудового навчання, не вивчали шкільний курс креслення. У зв'язку з цим у процесі навчання перед викладачами постає необхідність усунути цю прогалину, а студенти починають вивчення креслення у багатьох випадках практично з нуля. Часові рамки вузівського курсу креслення не передбачають для цього належних можливостей. Тому методика його викладання повинна бути спрямована на максимальну активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Аналіз останніх досліджень. Системний аналіз літературних джерел показав, що над різними проблемами методики навчання креслення в Україні працювали В.М. Буринський, А.П. Верхола, О.М. Джеджула, М.М. Козяр,

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КРЕСЛЕННЯ

В.В. Мошчук, В.Я. Науменко, Г.О. Райковська, В.К. Сидоренко, Д.О. Тхоржевський, В.І. Чепок, З.М. Шаповал, Н.П. Щетина, М.Ф. Юсупова, Н.О. Бондар, І.С. Голяд та ряд інших дослідників. Активізацію навчально-пізнавальної діяльності студентів у вищих закладах освіти учені пов'язують насамперед із новими формами, методами та засобами навчання, які називають "активними". Це проблемні лекції та семінари, навчальні дискусії, рольові та ділові ігри, використання нових інформаційних технологій тощо.

Виклад основного матеріалу. Важливе значення в активізації навчальної діяльності студентів у процесі вивчення креслення має реалізація принципу пріоритетності змістової й організаційної самостійності та зворотного зв'язку. Він передбачає створення таких умов організації навчання, які дозволяють активізувати навчально-пізнавальну діяльність студентів, а також вимірювати й оцінювати результати.

Графічна задача, як і будь-яка інша, має умову необхідного для вирішення завдання. Результатом розв'язування такої задачі є графічна робота, яка містить одночасно і саму умову, і отриманий студентом результат навчально-пізнавальної діяльності у вигляді виконаних геометричних побудов, побудованих зображень, нанесених на контур зображення розмірів та ін. Тому, перш ніж виконувати вправу чи розв'язувати задачу, в студента виникає потреба графічно зобразити задану умову. Це передбачає перекреслювання студентом заданої умови із запропонованої йому картки – завдання чи збірника завдань на аркуш креслярського паперу. Наявний досвід засвідчує, що для переважної більшості існуючих завдань графічне відтворення студентом їх умови займає значну частину часу (до 80%) в загальному обсязі виконання всього завдання в цілому. У дуже багатьох випадках перекреслювання умови завдання носить малопродуктивний характер, що мало сприяє реалізації розвиваючих можливостей графічної діяльності студентів на заняттях креслення.

Щоб усунути цей недолік, потрібний новий підхід в організації навчально-пізнавальної діяльності студентів на заняттях креслення. Цьому може сприяти навчальний посібник, який буде містити умови графічних завдань і одночасно передбачати можливість виконання студентами безпосередньо в ньому графічних вправ чи розв'язування графічних задач. Такій умові відповідає так званий робочий зошит на друкованій основі. Як відомо, робочі зошити активно використовуються в загальноосвітній школі при

вивченні різних дисциплін, значно менше вони видаються для студентів вищих навчальних закладів.

У сучасному процесі навчання чільне місце посідають робочі зошити з друкованою основою, до визначення яких у педагогіці існують різні підходи. Одні автори визначають їх як засоби, що сприяють реалізації цілісної системи навчання; як набір завдань для організації самостійної роботи, складений чітко відповідно до чинних робочих програм; як дидактичний комплект для виконання самостійної роботи студентами як на практичних заняттях, так і в процесі підготовки до них безпосередньо на сторінках зошитів.

Одним із напрямів активізації навчальної діяльності є використання робочих зошитів з друкованою основою, які містять різноманітні завдання. Ці дидактичні посібники дозволяють формувати такі компетентності як соціальні (уміння робити вибір, приймати рішення). Це стимулює навчально-пізнавальну активність студентів, дозволяє формувати адекватну оцінку й самооцінку, стимулює розвиток критичного ставлення до себе. Компетентність саморозвитку і самоосвіти передбачає готовність та потребу навчатися протягом всього життя за умов коли студенти мають навички узагальнення власних знань, організації власних прийомів навчання, самоосвітньої діяльності, потреб нових знань, мотивацію саморозвитку, готові до співвіднесення теоретичних знань з практикою; компетентності продуктивної творчої діяльності вимагають формування готовності та потреби в творчості (вміння діяти в нестандартних ситуаціях, активізація творчих здібностей студентів, реалізація їх творчого потенціалу).

У відповідності з іншим підходом, робочий зошит розглядається як універсальний навчальний посібник, який повинен містити особистісно-орієнтовані практичні завдання, тести, контрольні запитання та вправи, необхідні для закріплення, систематизації, повторення, самоконтролю та перевірки якості знань, умінь і навичок студентів.

Робочі зошити з друкованою основою, які є складовою навчально-дидактичного комплексу, розглядаються авторами-упорядниками як набір завдань для активізації навчальної діяльності та організації самостійної роботи студентів на практичних заняттях і під час підготовки до них. Ці зошити забезпечують реалізацію індивідуального й особистісно-орієнтованого підходів до навчання майбутніх учителів, сприяють формуванню й удосконаленню навчально-пізнавальних і загальноінтелектуальних умінь; створюють умови для самоконтролю,

АКТИВІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КРЕСЛЕННЯ

самоаналізу й самокорекції знань; зумовлюють підвищення якості студентських знань, пізнавальної активності та інтересу.

Існування різних підходів до створення робочих зошитів, на нашу думку, обумовлено тим, що кожний навчальний предмет має власні, властиві тільки йому закономірності організації навчально-пізнавальної діяльності, які визначаються його змістом та завданнями вивчення даного предмета. Відповідно до цього навіть схожі за призначенням навчальні посібники можуть виконувати різні функції в методичній системі, що забезпечує засвоєння навчального матеріалу предмета. Тому мета і функції робочих зошитів у різних авторів відрізняються між собою, що і підтверджує практика.

Підтвердженням доцільності застосування робочих зошитів на заняттях з креслення слід вважати тривалий досвід вищих закладів освіти у використанні робочих зошитів з нарисної геометрії. Такі зошити розробляються вищими закладами освіти самостійно. Упродовж багатьох років склався уніфікований підхід до визначення їх змісту та методики застосування. Тому принципових відмінностей у розробці таких зошитів не існує. Всі вони містять алгоритми розв'язування типових задач до кожної навчальної теми курсу та графічні завдання до задач, складені відповідно до чинної програми з нарисної геометрії. Біля кожної умови задачі передбачено місце для її графічного розв'язку.

З креслення, на нашу думку, найбільш доцільним є застосування робочого зошита для студентів 1 курсу. Це сприяє підвищенню ефективності навчання за рахунок якнайповнішого реалізації принципу послідовності і систематичності, особистісного підходу у навчанні кресленню, зменшення непродуктивної діяльності студентів. Запровадження робочих зошитів у практику навчання, студентів I курсу, з кресленню повинно вирішувати такі завдання:

1) активізація розумової діяльності студентів у процесі виконання графічних завдань;

2) забезпечення належних умов для міцного засвоєння студентами основних теоретичних положень курсу креслення;

3) створення умов для залучення студентів до розв'язування цілісної системи графічних задач на заняттях креслення;

4) формування в студентів умінь і навичок розв'язувати типові та творчі графічні вправи і задачі;

5) виключення непродуктивної графічної діяльності студентів, пов'язаної з переписуванням чи перекреслюванням умови графічного завдання;

6) створення умов для вдосконалення методики навчання креслення.

Наше дослідження показало, що оптимальним варіантом робочого зошита є такий, що містить завдання: 1) на докреслювання зображень, 2) на побудову графічних зображень, 3) на читання зображень, 4) на засвоєння і узагальнення знань, 5) на контроль рівня засвоєння навчального матеріалу.

Повноцінна реалізація дидактичних можливостей робочого зошита, на нашу думку, у повній мірі залежатиме від урахування певних вимог до його оформлення:

1) завдання в робочому зошиті повинні розташовуватись відповідно до послідовності вивчення навчального матеріалу;

2) кожне завдання повинно супроводжуватись вказівкою до якої навчальної теми воно відноситься;

3) умова завдання повинна містити чітке й зрозуміле визначення того, в якій формі воно повинно бути виконаним;

4) графічні умови завдань повинні бути однозначними і чіткими, не передбачати додаткових словесних пояснень.

Запровадження в навчальний процес робочого зошита ніяк не повинно заперечувати необхідності застосування інших навчально-методичних посібників.

Завдання в розробленому нами робочому зошиті з креслення для студентів першого курсу охоплюють усі передбачені робочою програмою теми. Зміст зошита включає три блоки: 1) понятійний (визначення основних понять з теми), 2) операційний (зміст завдань), 3) контрольний (тест).

Під час розробки вправ та завдань для робочого зошита враховувалася необхідність забезпечення студентів послідовним здійсненням різних видів навчально-пізнавальної діяльності, оскільки засвоєння змісту навчання можливе інформаційно-рецептивним, репродуктивним і продуктивним способами (в системі концепції методів навчання). Таке засвоєння змісту навчання передбачає оволодіння не тільки знаннями, а й відповідними способами дій. Тому, в якості класифікаційного критерію, що лежить в основі системи вправ у робочому зошиті, є вид пізнавальної діяльності студентів, який забезпечується під час виконання вправ того чи іншого типу. При цьому серед вправ продуктивного характеру відокремлюються конструктивні та творчі, оскільки вони передбачають різний ступінь самостійності студентів під час розв'язання графічних задач.

